

zakladiv v umovakh osobystisno-orientovanoho navchannia [Elektronnyi resurs]. / I.O.Dziuba – Kharkiv, 2008. – Rezhym dostupu: <http://www.bestreferat.ru/referat-136461.html>

4. Domin A.I. Metody i formy orhanizatsii navchannia / A.I. Domin, O.P. Kondratiuk. – K.: Vyshcha shkola, 1975. – 112 s.

5. Kotova A. V. Vyznachennia sutnosti ta zmistu samostiinoi roboty studentiv u vyshchych navchalnykh zakladakh. [Elektronnyi resurs] – Kharkiv, 2008. – Rezhym dostupu: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..

6. Samostiina robota uchniv - zasib rozvytku piznavalnoi aktyvnosti i tvorchoho myslennia (na istorychnomu materialy). Rezhym dostupu: www.br.com.ua

С ОПЫТА ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ АГРАРНОГО КОЛЛЕДЖА В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «БОТАНИКА»

**Л.Й.СОПИВНЫК, специалист высшей категории,
преподаватель-методист, ОП НУБиП Украины «Залещицкий
аграрный колледж им. Е. Храпливого »**

***Аннотация.** В статье раскрыто опыт организации самостоятельной работы студентов аграрных колледжей в процессе изучения учебной дисциплины «Ботаника». Освещены различные формы работы преподавателей цикловой комиссии, направленные на развитие самостоятельного творчества студентов как на занятиях, так и во внеурочное время.*

***Ключевые слова:** самостоятельная работа, самообразование, самосовершенствование, самостоятельное творчество, методика преподавания ботаники*

FROM THE EXPERIENCE OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN THE AGRICULTURAL COLLEGE STUDY OF DISCIPLINE "BOTANY"

**L. SOPIVNYK, specialist of the highest category, the teacher-
methodologist, OP NUBiP Ukraine "Zaleschitsky Agricultural College
E. Hraplivogo "**

***Summary.** In the article the experience of independent work of students of agricultural colleges in the process of studying the discipline "Botany". When covering the various forms of work of teachers of cyclic Commission to develop independent creativity of students as in the classroom and outside school hours.*

***Keywords:** self-study, self-education, self-improvement, self-creation, methods of teaching botany*

УДК 378

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

**Т. С. ТЕРЕЩЕНКО, аспірантка кафедри методики навчання та управ-
ління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і
природокористування України**

© Т. С. Терещенко, 2016

Анотація. У статті проведено аналіз соціально-педагогічної системи, уточнено її основні характеристики. Встановлено взаємозв'язок між поняттями «соціальна система» та «педагогічна система» Уточнено поняття «соціально-педагогічна система».

Ключові слова: система, соціальна система, педагогічна система, соціально-педагогічна система

Постановка проблеми у загальному вигляді. Взаємодія людини з навколишнім середовищем зумовлює появу соціальних систем. Удосконалення даної взаємодії необхідно здійснювати на основі системного підходу. Дотримуючись якого можна виявити адекватну постановку проблеми в конкретних умовах і вироблені ефективної стратегії їх вивчення, дослідити розкриття цілісності об'єкта і механізмів, що забезпечують її.

Сучасна система освіти перебуває в стадії реформування, що обумовлює зміну зв'язків між різними елементами та структурними компонентами. Для забезпечення ефективної організації діяльності навчального закладу необхідно враховувати особливості соціально-виробничих відносин в середині трудового колективу: між викладачами та студентами; між викладачами; адміністрацією з одного боку викладачами та студентами з іншого.

Поняття «система» сьогодні визначає зміст навколишньої дійсності, у якій існує і розвивається людина. Відтак, якщо остання є системою, котра організована й заповнена іншими системами, постає необхідність з'ясування того, що позначено цим поняттям. Проте дотепер немає його однозначного тлумачення, відсутня також певна узгодженість відповідей на питання про те, якою є будова системи чи можна визначити ті її обов'язкові елементи, які мають бути наявні в усіх системах, чим відрізняються одні класи систем від інших тощо. Отже, постала суперечність між накопиченим науковим досвідом управління соціальними системами та низьким рівнем його використання в галузі освіти.

Мета статті – на основі аналізу понять «соціальна система» і «педагогічна система» уточнити поняття «соціально-педагогічна система».

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі, за загальними підрахунками більшості дослідників, існує понад п'ятдесят визначень поняття «система», запропонованих фахівцями різних галузей. У загальному вигляді більшість із них можна звести до такого: система – це сукупність елементів, які перебувають у взаємних зв'язках і утворюють єдність (нове ціле) [6].

Питання про системний підхід до педагогічних досліджень, в основі якого фігурує поняття «система», розкривали В.Г. Афанасьєв [1], Ф.Ф. Корольов [3], Е.Г. Юдін [8], які визначають систему, як сукупність компонентів, взаємодія яких породжує нові (інтегративні, системні) якості, не притаманні її твірним.

Основи теорії педагогічних систем розкриває у своїх наукових працях В.П. Безпалько зазначаючи, що в педагогіці можна чітко виділити напрями основані на базових науках: філософській, психологічній, соціологічній, дидактичній, кібернетичній, математичній, системній тощо [2].

Виклад матеріалу дослідження. Поняття «соціальна система» вживали у своїх працях ще стародавні мислителі, але вони переважно мали на увазі загальну ідею впорядкованості громадського, суспільного життя, тому в той період це поняття було ближче до сучасного «соціальний устрій». Поняття «соціальна система» було науково формалізоване лише у зв'язку із розвитком структурно-системного й системного підходу в науці.

З метою диференціації поняття «соціальна система» за основу беруть загальне визначення системи. Відтак, соціальна система – це сукупність елементів (особистості, соціальні групи, спільноти тощо), які перебувають у певних стосунках і зв'язках, утворюючи цілісність [7].

Можна виділити ряд особливостей, які притаманні соціальній системі:

1) цілісність, відносна завершеність об'єкта і його відносна єдність (має структуру);

2) наявність внутрішніх зв'язків між елементами системи;

3) наявність зовнішніх зв'язків з іншими об'єктами та системами;

4) характеризується відносною автономністю;

5) само-організована і само-регульована система;

6) виконує певні функції;

7) скерована на досягнення певного результату.

Соціальна система може бути представлена в трьох аспектах. Перший аспект – як безліч індивідів, в основі взаємодії яких лежать ті чи інші загальні обставини (місто, село, трудовий колектив і т. д.); другий – як ієрархія соціальних позицій (статусів), що займають особистості, включені в діяльність даної системи, і соціальних функцій (ролей), що вони виконують на основі даних соціальних позицій; третій – як сукупність норм і цінностей, що визначають характер і зміст поведінки елементів даної системи. Перший аспект зв'язаний з поняттям соціальної спільноти, другий – з поняттям соціальної організації і третій – з поняттям культури.

Соціальна система, таким чином, виступає як органічна єдність трьох сторін – соціальної спільноти, соціальної організації і культури.

За традиційним підходом до розмежування соціальних систем їх поділяють на два класи: 1) системи у вигляді соціальних явищ різного роду; 2) системи-організації.

Перші з них представлені наукою, правом, мистецтвом тощо. Другі ж створені відповідно до структури суспільної діяльності та суспільних відносин у таких сферах соціального буття, як, наприклад, матеріально-виробнича, політична, духовна, сімейно-побутова. Основні сфери суспільного життя диференціюються на певні їх галузі, яким відповідають певні системи-організації. Усі вони створюють ієрархію різноманітних соціальних структур. Це обумовлене складністю самого суспільства, яке перебуває в постійному розвитку. Великої ваги тут набуває педагогічна система.

Важливим щодо розуміння сутності педагогічної системи, є доробок Н.В. Кузьміної [4]. Вона ввела в широкий обіг саме поняття «педагогічна система», аргументовано, з філософських позицій розкрила сутність поняття «педагогічна система» як множини взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти та навчання людей.

Дослідниця Н.В. Кузьміна визначила структурні компоненти педагогічної системи:

1. Цілі (Ц), заради яких вона створюється;

2. Знання (З), які є засобом реалізації очікуваних цілей;

3. Засоби комунікації (ЗК), тобто засоби, методи, форми впливу на учнів, що забезпечують досягнення передбачуваних цілей.

4. Учні (У), заради яких створюється педагогічна система, в особистісній і діяльнісній сферах яких повинні відбутися зміни за час виховання.

5. Педагоги (П) – основні носії знань про Ц, З, ЗК, У й про себе, які володіють мистецтвом такої організації навчально-виховного процесу, творчим ре-

зультатом якого є формування в особистості учня очікуваних якостей.

У педагогічній науці визначені функціональні компоненти, які мають забезпечувати зв'язок між структурними компонентами. Це: конструктивні, комунікаційні, організаційні, прогностичні.

Такий підхід дає більш повне уявлення про педагогічну систему в сфері освітнього процесу. Отже, під педагогічною системою необхідно розуміти динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей.

Компоненти цілісної системи набувають значимість лише у своїй органічній єдності з іншими компонентами. Зміна одного з них веде до зміни інших компонентів (елементів). Тому так важливо дотримуватися системності, закономірностей функціонування конкретної педагогічної системи у розв'язанні цілої низки навчально-виховних проблем [5].

Кожна система переслідує свою мету, має свій набір компонентів.

Педагогічна система завжди є частиною більш великої соціальної системи, її елементом – підсистемою, а тому сприймає і відображає в собі характерні соціальні, історичні та інші специфічні особливості цієї системи та суспільства, в якому вона реалізується.

На стані та ефективності функціонування педагогічної системи істотно позначається цілий ряд факторів, які безпосередньо не входять як елементи в систему, але функціонально пов'язані з нею і досить часто відбиваються на стані педагогічної системи і тенденції її розвитку. Найчастіше до таких факторів належать:

- соціальне замовлення суспільства на функціонування системи, що відображає актуальні, усвідомлені норми діяльності, соціальні вимоги;
- сукупність актуальних факторів соціального розвитку;
- здійснювані в даному суспільстві перетворення (їх спрямованість, характер, ціннісні орієнтації, наслідки, що позначаються на учасниках педагогічної системи);
- стан і тенденції розвитку педагогічної науки;
- соціально-правове забезпечення і реальний статус елементів педагогічної системи;
- переважні соціально-психологічні, професійні, історико-етнічні, духовно-моральні, ментальні особливості учасників педагогічної системи.

Висновок. Соціальна система спрямована на певні освітні процеси, які виступають головними в педагогічній системі. Тому, соціально-педагогічна система поєднує в собі елементи та зв'язки соціальної та педагогічної систем.

У даний час простежується стійка тенденція до підвищення технологічності функціонування педагогічної системи. Зростає роль творчого початку в діях учасників цієї системи у зв'язку з відходом від відносно схематичного, лінійного розуміння характеру педагогічного процесу. Водночас посилюється залежність динаміки системи від характеру та спрямованості впливу на неї зовнішніх факторів, що детермінують, що, безсумнівно, вимагає їх врахування при прогнозуванні розвитку педагогічної системи. Відкрита соціально-педагогічна система – це спосіб відтворення національної культури, соціокультурної якості і стандарту життя, системи норм і зразків педагогічної взаємодії, що відбиває діяльну сторону громадського буття дорослих і дітей.

Перспективи подальших досліджень полягають у обґрунтуванні теоретичних та практичних аспектів управління соціально-педагогічними системами.

Література

1. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / В. Г. Афанасьев. – М.: Политиздат, 1978. – 390 с.
2. Беспалько В. П. Теорія створення та застосування шкільних технологій / В. П. Беспалько. – М.: Академия, 2006. – 284 с.
3. Королев Ф. Ф. Основные направления методологических исследований в области педагогики (Материалы для обсуждения) / Ф. Ф. Королев. – М.: Просвещение, 1969. – 45 с.
4. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М.: Политиздат, 1990. – 541 с.
5. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічно- го процесу: методологічний аспект / В. А. Кушнір. – Кіровоград: Знання, 2001. – 348 с.
6. Садовский В.Н. Основания общей теории систем. Логико-методологический анализ / В.Н. Садовский.– М.: Наука, 1974. –280 с.
7. Социология : энциклопедия / [сост. А.А. Грицанов и др.]. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1312 с.
8. Юдин Е. Г. Наука и мир человека / Е. Г. Юдин. – М.: Знание, 1978. – 64 с.

REFERENCES

1. Afanasev V. G. Nauchnoe upravlenie obschestvom / V. G. Afanasev. – M.: Politizdat, 1978. – 390 s.
2. Bepalko V. P. Teoriya stvorenniya ta zastosuvannya shklnih tehnology / V. P. Bepalko. – M.: Akademiya, 2006. – 284 s.
3. Korolev F. F. Osnovnyie napravleniya metodologicheskikh issledovaniy v oblasti pedagogiki (Materialy dlya obsuzhdeniya) / F. F. Korolev. – M.: Prosveschenie, 1969. – 45 s.
4. Kuzmina N.V. Professionalizm lichnosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya / N. V. Kuzmlna. – M.: Politizdat, 1990. – 541 s.
5. Kushnir V. A. Sistemniy analiz pedagogichnogo protsesu: metodologichniy aspekt / V. A. Kushnir. – Kirovograd: Znannya, 2001. – 348 s.
6. Sadovskiy V. N. Osnovaniya obschey teorii sistem. Logiko-metodologicheskii analiz / V. N. Sadovskiy.– M.: Nauka, 1974. – 280 s.
7. Sotsiologiya : entsiklopediya / [sost. A.A. Gritsanov i dr.]. – Mn.: Knizhnyi Dom, 2003. – 1312 s.
8. Yudin E. G. Nauka i mir cheloveka / E. G. Yudin. – M.: Znanie, 1978. – 64 s.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СИСТЕМА: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Т. С. ТЕРЕЩЕНКО, аспирантка кафедры методики обучения и управления учебными заведениями Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация.** В статье проведен анализ социально-педагогической системы, уточнены ее основные характеристики. Установлена взаимосвязь между понятиями «социальная система» и «педагогическая система» Уточнено понятие «социально-педагогическая система».*

***Ключевые слова:** система, социальная система, педагогическая система, социально-педагогическая система*

SOCIO-EDUCATIONAL SYSTEM: PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT

T. TERESHCHENKO, post-graduate student, National University of life and Environmental Sciences of Ukraine

Summary. *The article analyzes the social educational system. The basic characteristics of social educational system. The relationship between the terms "social system" and "educational system". Defined the term "social and educational system."*

Key words: *system, social system, educational system, social and educational system*

УДК 37.09

ЕКСПЕДИЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ

В. М. ТЕСЛЮК, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
О. Б. ТРУТЕНЬ, студент Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. *У статті досліджуються організація та проведення експедицій зі студентською молоддю. Визначено, що організація і проведення експедицій складається з трьох етапів: підготовчого, польового, камеральної обробки зібраного матеріалу і звіту. Встановлено, що до проведення експедиції здійснюється теоретична і практична підготовка студентів (навчальні та тренувальні заняття, самостійна робота). Описано види робіт, які передбачають етапи експедиції.*

Ключові слова: *експедиція, форми виховної роботи, топонімічні матеріали, музей*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний ринок освітніх послуг вимагає від ВНЗ нових орієнтирів і підходів у роботі зі студентами. Ця потреба передбачає вдосконалення системи виховної роботи, пошук адекватних вимогам часу форм і способів виховної діяльності студентства. Як відомо, виховання в навчальному закладі здійснюється через зміст навчального процесу, а також поза ним. Дослідження останніх років показують, сучасній студентській молоді властиво зводити виховну роботу до різних культурно-розважальних, дозвіллевих форм діяльності. Студенти вважають виховання в процесі позанавчальної діяльності у ВНЗ потрібним і важливим, проте, до спеціальних «виховних заходів» ставляться насторожено, сумніваючись в їх необхідності.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Дослідженню форм виховної роботи, їх класифікації присвячені праці: П. Байбородової, Є. Добринської, Л. Кондратової, Н. Кочанової, М. Рожкова, Є. Соколова, Е. Титової, Н. Яременко. Розробкою методики організації та проведення експедицій із учнями займалися: Н. Ганнусенко, М. Костиця, О. Корнєєв, Г. Матюшин, А. Остапєць, В. Обозний, Ю. Омельченко, І. Прус, М. Струнка, Я. Треф'як. Питання нерозривного зв'язку теорії з практикою під час засвоєння